

ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenen **Çocuk Hakları Sözleşmesi** 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Türkiye de dahil olmak üzere 193 ülkenin taraf olduğu sözleşme en fazla ülkenin onayladığı insan hakları belgesidir. Türkiye, ÇHS'yi 14 Ekim 1990'da imzaladı ve sözleşme 27 Ocak 1995'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Sözleşmeyle çocuk haklarının korunması amaçlanmış ve taraf devletlerin bu hakların yaşama geçirilmesi için yükümlülüklerine uymaları gerektiği hükme bağlanmıştır.

UNICEF Kaynaklarından Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Kısaltılarak Alınan ve Çocukların Diliyle İfade Edilen Özeti:

Madde 1: Ben çocuğum. On sekiz yaşına kadar bir çocuk olarak vazgeçilmez haklara sahibim.

Madde 2: Bu sözleşmedeki haklar bütün çocuklar içindir; beyaz çocuk, kara çocuk, kız çocuk, erkek çocuk fark etmez. Doğduğumuz yer, konuştuğumuz dil de fark etmez. Büyüklerimizin inançlarının, görüşlerinin farklı olması yüzünden çocuklara ayırım yapılmaz. Bu haklara sahip olmak için çocuk olmak yeterlidir.

Madde 3: Büyükler, çocuklarla ilgili bütün yasalarda, bütün girişimlerde önce çocukların yararlarını düşünürler. Büyüklerimiz bu ödevlerini yapamıyorsa devlet çocuklara bakar ve korur.

Madde 4: Haklarımızın uygulanması için gereken her türlü çaba gösterilir. Haklarımdan yararlanmam bütün devletlerin güvencesi altındadır.

Madde 5: Bizi büyüten, yol gösteren büyüklere bizi daha iyi yetiştirsinler diye yardım edilir.

Madde 6: Çocukların yaşamını korumak herkesin ilk görevidir. Yaşamak her çocuğun en temel hakkıdır.

Madde 7: Her çocuğa doğduğunda bir isim konur. Devlet bu ismi kaydeder. Çocuğa kimlik verir. Artık çocuk o devletin vatandaşı olur.

Madde 8: Konan ismim, kazandığım vatandaşlık hakkım ve aile bağlarım korunur. Bunları değiştirmek için baskı uygulanmaz. Bunlar benden alınırsa bütün devletler ona karşı çıkar.

Madde 9: Çocuğu ailesinden kimse koparıp alamaz. Ama bazen de anne baba çocuğa bakamaz durumda olabilir. Çocuk bu durumdan zarar görebilir. Çocuk zarar görmesin diye çocuğa başka bir bakım sağlanır. Bu bakım sırasında çocuk anne babasıyla düzenli görüşebilir.

Madde 10: Ayrı ülkelerde yaşayan anne baba ve çocukların birlikte yaşamaları için her türlü kolaylık gösterilir.

Madde 11: Çocuklar anne babalarının birlikte izni ve haberi olmadan başka ülkelere götürülmezler, oralarda bırakılmazlar. Bunu yapanlara karşı mücadele edilir.

Madde 12: Beni ilgilendiren konularda benim de görüşlerim alınır. Büyükler beni dinlerler. Düşüncemi öğrenmeye özen gösterirler. Çok küçüksün bir büyük de benim adıma konuşabilir.

Madde 13: İsteklerimi ve düşüncelerimi seçtiğim bir yolla açıklayabilirim, resmini çizebilirim ya da yazabilirim. Ama bazı konularda başka kişiler ve toplum zarar görecektse o konudaki kurallara da uymam gerekir.

Madde 14: Biz çocukların düşüncelerini geliştirmeleri ve istedikleri dini seçmeleri hakkına saygı gösterilir. Bu konuda bizi yetiştirmekle yükümlü olan büyüklerimizin de bize yol gösterme hakları ve görevleri vardır. Onlara da saygı gösterilir.

Madde 15: Arkadaşlarımla barış içinde toplanabilirim. Dernekler kurabilirim. Kurulu derneklere üye olabilirim.

Madde 16: Çocuklar onurlu ve saygın birer insandır. Hiç kimse onların onurlarını kıramaz, onları küçük düşüremez, yaşadığı konut ve kurumdaki özel yaşantısına karışamaz. Bu haklarımız yasalarla korunur.

Madde 17: Kitle iletişim araçları önemlidir, her türlü iletişim aracını kullanarak kendim için bilgi alabilirim.

Madde 18: Yetiştirilmemizden en başta anne babamız ya da onların görevini üstlenmiş büyüklerimiz sorumludur. Onların bu görevlerini en iyi biçimde yapabilmeleri için her türlü kolaylık sağlanır, gerekiyorsa yardım edilir.

Madde 19: Yetişmemizden sorumlu olanlar bu haklarını çocuklara zarar verecek şekilde kullanmazlar. Çocukların bu tür zararlara uğramaması için her türlü önlemi almak devletin görevidir.

Madde 20: Çocuklar ailelerinden yoksun kalabilirler. Bazı aile ortamları ise çocuklar için yararlı olmayabilir. İşte o zaman çocukların devletten özel koruma ve yardım alma hakları vardır. Devlet bu görevini çocuk için uygun aile bularak ya da onlara bakacak kuruluşlara yerleştirerek yapar.

Madde 21: Anne babasıyla olamayacak çocukların aile yoksunluğu çekmemesi için onlara iyi aileler bulunur. Bunun için çok dikkatli bir araştırma yapılır.

Madde 22: Çocuklar başka ülkeye gitmek zorunda kalırlarsa o ülke de çocukları korur. Birbirinden ayrı kalan anne ve baba birleştirilmeye çalışılır.

Madde 23: Özürlü çocuklar özel olarak korunurlar. Kendilerine yeten saygın birer insan olmaları sağlanır. Devlet onların bakımları, eğitimleri ve iş sahibi olmaları için gerekli kurumları oluşturur. Ailelerine her türlü yardımı yapar.

Madde 24: Sağlığım ve hastalıklardan korunmam, devletin ve toplumun güvencesi altındadır. Bunun için beslenmeme, aşılarımın yapılmasına, çevrenin temizliğine dikkat edilir. Hastalanırsam tedavi edilirim.

Madde 25: Kreşler, çocuk yuvaları, yurtlar, okullar, çocuk hastaneleri çocukların haklarına uygun olarak, çocuklara daha iyi bakmak için yeniden düzenlenirler.

Madde 26: Bütün çocukların sağlıkları, eğitim hakları, beslenme ve bakımları güvence altına alınır.

Madde 27: Bana bakmakla yükümlü olanlara bana daha iyi bir yaşam sağlamaları için gerekirse giyim, barınma ve beslenme konularında yardım edilir, destek olunur.

Madde 28: Eğitimimi eksiksiz yapabilmem için desteklenir ve korunurum. İlköğretim herkes için parasızdır, kız olsun erkek olsun her çocuk için zorunludur.

Madde 29: Devlet, benim tüm insanlar arasında dostluk ruhuyla, özgür bir toplumda, sorumluluk üstlenecek şekilde yaşamamı sağlar.

Madde 30: Azınlık grubun çocuklarına da herhangi bir ayırım yapılmaz, devlet azınlık gruplardan gelen çocukların haklarını da korur.

Madde 31: Boş zamanlarımı değerlendirmem, oynamam, eğlenmem için çocuk bahçeleri, çocuk kulüpleri, kitaplıklar, spor okulları açılır. Her çocuk böyle faaliyetlere özendirilir. Bunlardan yararlanmak hepimizin hakkıdır.

Madde 32: Ben çocuğum. Büyükler gibi bir işte çalışmam. Ben okula gider ve oynarım. Eğer çalışmak zorunda kalırsam yapacağım iş eğitimime engel olmamalı, sağlığımı bozmamalı, bende zararlı alışkanlıklar yaratmamalıdır.

Madde 33: Çocuklar zararlı maddelere karşı korunurlar. Bunları üretenler ve çocuklara verenlere cezalandırılırlar.

Madde 34: Bedenim bana aittir. Beni bedensel ve ruhsal yönden örseleyecek hiçbir yaklaşıma izin verilmez.

Madde 35: Çocukları kaçırıp kötü kişilere satan, onları uygunsuz şekilde çalıştırmak isteyenlerle tüm devletler mücadele ederler. Çocukları korurlar.

Madde 36: Büyükler kendi çıkarları için çocukları kullanamazlar.

Madde 37: Hiçbir çocuk insanlık dışı yöntemlerle ya da aşağılanarak cezalandırılmaz. Çocuklar suç işlemişse uygulanacak cezalar yaşına uygun gelişmelerini engellemeyecek şekilde ve eğitsel olmalıdır.

Madde 38: İnsanların birbirlerini öldürmesi kötüdür. Savaş insanların birbirlerini öldürmesidir. Çocuklar savaştan korunmalıdır. On beş yaşından küçük hiçbir çocuk askere alınmaz.

Madde 39: Eğer çocuklar çeşitli nedenlerle zarar görmüşlerse bedensel ve ruhsal sağlıklarına yeniden kavuşmaları için tüm önlemler alınır. Yeniden topluma kazandırılırlar.

Madde 40: Çocuklar suçun ne olduğunu bilmezler. Bilerek ve isteyerek kimseye zarar vermezler. Suç işleyen çocukların yeniden topluma kazandırılması için özel yasalar çıkarılır, özel kuruluşlar oluşturulur.

Madde 41: Eğer bir ülkenin yasaları bu çocuk hakları sözleşmesine uygunsuzsa değiştirilmez. Değilse değiştirilir.

Madde 42: Çocukların haklarına ilişkin tüm bu ilkeleri hem çocuklar hem de büyükler öğrenmeli ve öğretmelidir.